

מסכת תענית – שבוע מספר 17

הלימוד השבועי:

דף כג עמוד א 'מעשה ששלחו לחוני המעגל' – 'או חברותא או מיתותא'

תוכן הדף

- חוני המעגל – מוריד גשמים
- או חברותא או מיתותא
- חוני המעגל – ישן 70 שנה
- מאמרים

רקע והקדמה

השבוע נתמקד בדמות המפורסמת ביותר במסכת - חוני המעגל ובמוקד שני סיפורים עליו. ננתח אותם (אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד) נשווה נוסחאות, נעלה קווים לדמותו וכמובן כל הזמן נשאל מה בא ללמדנו

חוני המעגל

- מה מקור הכינוי מעגל – עיינו במשנה מעשרות פרק א משנה ח, ובמסכת מכות פרק ב משנה א

מוריד גשמים

- ע"פ ההקשר בו מופיע הסיפור בגמרא/במשנה – מהו המסר המרכזי בסיפור?
- מה מערכת היחסים שמתקיימת בין חוני, העם וא-לוהים? האם לדעתכם הסיפור בא למתוח ביקורת או לצייר מודל לחיקוי?
- ראו בירושלמי פרק ג' הלכה ט (עמ' 158 בחבורת בראש העמוד). כיצד מסביר ר' יוסי בי רבי בון מדוע חוני לא נענה מיד? איך זה מתיישב עם צדקותו?
- הסיפור של חוני מובא גם במגילת תענית (בחבורת או בשטיינזלץ) - שם מובאת תוספת בסיום השונה מזו שבגמרא – כיצד תוספת זו משנה את המסר של הסיפור?
- חוני ואליהו
- 'שאלו שנים כשני אליהו' – מה פשר הטענה של שמעון בן שטח – עיינו בסיפור אליהו ונביאי העל (מלכים א יח) ומצאו מקבילות בין דמותו של אליהו לחוני.
- השוואה נוספת בניהם, מענינת וקצרה עושה המדרש:
- בראשית רבה (וילנא) פרשה יג ד"ה ז ואדם אין
- ואדם אין לעבוד את האדמה, ואדם אין להעביד את הבריות להקב"ה, כאליהו וכחוני המעגל
- אליהו אכן נלחם בנביאי הבעל והוכיח את טעותם – אך כיצד חוני העביד את הבריות לקב"ה?

חוני המעגל ישן

- האם יש קשר בין שני הסיפורים על חוני?
- סופו של חוני טראגי – מדוע? האם זה שכרו של אותו צדיק?
- לסיפור מקבילה בירושלמי במבנה הפוך:

<p>תרגום לעברית אמר רבי יודן הגר: חוני המעגל הזה הוא בן בנו של חוני המעגל חוני המעגל, היה סמוך לחורבן בית המקדש, יצא לשדה אצל הפועלים. עד שהוא שם ירד מטר, נכנס לו למערה. משיב, נתנמנם וישן לו. והיה שקוע בשנתו שבעים שנה עד שחרב בית המקדש, ונבנה פעם שניה. לסוף שבעים שנה ניעור משנתו, יצא לו מן המערה, וראה עולם מתחלף. זויות שהיו כרמים, עושות זיתים, זויות שהיו זיתים, עושות זרעים. שאל את בני המדינה, אמר להם: מה קול בעולם? אמרו לו: ואין אתה יודע מה קול בעולם? אמר להם: לא. אמרו לו: מי אתה? אמר להם: חוני המעגל. אמרו לו: שמענו שהיה נכנס לעזרה והיא מאירה. נכנס והאירה, וקרא על עצמו: "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים".</p>	<p>ירושלמי תענית פרק ג הלכה ט אמר רבי יודן גיריא*: הדין חוני המעגל בר בריה דחוני המעגל, הוא סמוך לחורבן בית מוקדשא, נפק לטורא לגבי פעליי עד דו תמן נחת מיטרא עאל ליה למערתא. מן יתיב, נם ודמך ליה, ועבד שקיע בשינתיה שבעין שנין, עד דחרב ביה מוקדשא ואיתבניה זמן תינינות. לסוף שובעין שנין איתער מן שינתיה נפק ליה מן מערתא, וחמא עלמא מחלף זוויי דהוות כרמין עבידא זייתין. זוויי דהוות זייתין, עבידא זרעו. שאל ליה למדינתא, אמר לון: מה קלא בעלמא? אמרון לי: ולית את ידע מה קלא בעלמא אמר לון: לא אמרין: לית מאן את אמר לון: חוני המעגל. אמרון ליה: שמענן דהוה עליל לעזרה והיא מנהרה עאל ואנהרת, וקרא על גרמיה: "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" *ר' יודן גיריא הוא שמו המשובש ל ר' יהודה בר גדיא (מרגליות, אנציקלופדיה לחכמי התלמוד), אמורא ארצישראלי מאוחר מבעלי האגדה.</p>
--	---

- הפסוק הפותח את הסיפור בבבלי מסיים את זה שבירושלמי – מה כיוון ההתפתחות בכל אחד?
- מה תפקיד השינה? את מי היא משרתת?
- חוני ישן? אלי כולנו גם – השוו לשירו של אהוד בנאי

זמנך עבר /אהוד בנאי (בית אחרון)

בחלומי חזרתי לבית הספר התיכון
ולא הכנתי שיעורים .
פיקסמן מזיע, רמז לי לבוא,
הוא רצה שנסתלק אליו לשמוע תקליטים .
"הפעמון כבר מצלצל" אמרתי לו
"שיצלצל" הוא אמר
"אין בכלל ממה לפחד
הכל כבר עבר ,
אנחנו כאן אורחים לרגע
הבט סביב ,

זה לא הפעמון שלנו ,
אתה מקשיב ?
"אני מקשיב" אמרתי לו
"וזה חלום כל כך מוזר "
"תתעורר" אמר לי פיקסמן -
"זמנך עבר."

או חברותא או מיתותא

- האם באמת אלו שני צדדים? למה בדידות מובילה למות?
- מאיזו בחינה היה חוני בודד?
- תלמיד ישיבה כתב באינטרנט:

כשלמדתי במדרשיה ניסיתי כמה פעמים ללמוד בחברותא גמרות שונות. מסיבות שונות ומשונות לא הצלחתי להחזיק מעמד עם חברותא נורמאלית – תמיד היה יוצא שאני הייתי התלמיד, או שהייתי הרב – אף פעם לא שווה בין שווים. אחת המשוכות שלקח לי זמן לעבור בכניסתי לישיבה זה ללמוד איך ללמוד בחברותא. חשבתי לעצמי שלימוד מספק יהיה לי רק אם אני אכתיב לעצמי את הקצב, הסגנון והתוכן של הלימוד. דעתי בנושא הזה השתנתה במהלך השנים,

ואתם? מהי חברותא בשבילכם?

מאמרים

בקלסר הנספחים יש מספר מאמרים על חוני המעגל לעיונכם.
מאמר מקיף נוסף (ממנו לקוח תרגום הירושלמי לעברית) – של נילי בן ארי – חוני המעגל ושנתו הארוכה" תוכלו למצוא באתר דעת